

บทที่ 1

บทนำและวัตถุประสงค์

1. บทนำ

การนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปขยายผลสู่การใช้ประโยชน์ของเกษตรกรในวงกว้างเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนบนฐานความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งชุมชนซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์และองค์กรท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่พัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชน ผู้ถ่ายทอดจำเป็นต้องทราบปัจจัยความสำเร็จและข้อจำกัดที่สำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือดังกล่าวเพื่อนำไปพัฒนาเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่การใช้ประโยชน์โดยมีชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องมีโครงการนำร่องเพื่อศึกษากระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย ชุมชน และหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อให้ทราบ นอกจากนั้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้จะแตกต่างกันตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่

ผลงานวิจัยเรื่องการจัดการธาตุอาหารพืชของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงตั้งแต่ พ.ศ. 2552 - 2555 สามารถเพิ่มผลผลิตพืชได้ 9 - 451 % ในพืช 9 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวนา ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วแดง ถั่วดำ กะหล่ำปลี หอมญี่ปุ่น และลิ้นจี่ ในแปลงทดสอบของเกษตรกร 158 ราย ในพื้นที่ขยายผลฯ 24 แห่ง ทำให้รายได้หลังหักต้นทุนเพิ่มขึ้น 37 - 14,171 บาท/ไร่ การทดสอบโดยใช้สูตรปุ๋ยที่แตกต่างกันตามชนิดของธาตุอาหารที่ไม่เพียงพอในพืชแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2555 ทำให้ได้สูตรปุ๋ยที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิตพืช 46 สูตรในพืช 11 ชนิด ได้จัดดูงานสรุปผลการทดสอบในแปลงเกษตรกรส่งผลให้เกษตรกร 444 ราย ในพื้นที่ขยายผลฯ 19 แห่ง เกษตรกรตัดสินใจลงทุนซื้อปุ๋ยตามคำแนะนำ ในพืช 9 ชนิด รวมมูลค่าปุ๋ย 547,086 บาท เป็นงบประมาณจากเกษตรกร 58 % ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 และ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 องค์การบริหารส่วนตำบลได้สนับสนุนงบประมาณ 481,886 บาท เพื่อเพิ่มผลผลิตพืช 3 ชนิด ในพื้นที่ขยายผลฯ 13 แห่ง

การดำเนินงานของนักวิจัยเพื่อขยายผลสำเร็จสู่ชุมชนเบื้องต้นได้รับความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นระดับหนึ่ง แต่นักวิจัยยังคงเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินงานเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้และการเข้าถึงแหล่งทุน จึงควรมีการศึกษาต่อเนื่องเพื่อให้ทราบกลไกของการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการสร้างความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อรองรับข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณของประเทศ ขณะที่พื้นที่ที่ต้องการได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนอยู่ห่างไกลและมีจำนวนมาก โดยจัดทำโครงการนำร่องเพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาและรวบรวมปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ (Best Practice) ในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผลงานวิจัย
2. ศึกษาและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น
3. ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

3. ขอบเขตการดำเนินงาน

1. การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละพื้นที่
2. การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการใช้ประโยชน์
3. การสังเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

